

## บทที่ 3

## วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) ที่มุ่งศึกษาถึง อนาคตภาพของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีพ.ศ. 2545 ทั้งอนาคตภาพทางบวก และ อนาคตภาพทางลบ โดยแบ่งวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน คือ การสัมภาษณ์นำร่อง และการวิจัยอนาคต โดยวิธีเดลฟาย ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ก. การสัมภาษณ์1. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างการวิจัย โดยอาศัยแนวความคิดที่ว่า ผู้วิจัยต้องการจะให้ผู้รู้เสนออนาคตภาพของคณะครุศาสตร์ในวงกว้าง ซึ่งมีความเชื่อว่า ผู้บริหารระดับสูงของคณะครุศาสตร์ ซึ่งได้แก่ผู้ที่ดำรงตำแหน่ง คณบดี จะเป็นกลุ่มผู้รู้ที่สามารถมองอนาคตภาพของคณะครุศาสตร์ในวงกว้างได้ครอบคลุมที่สุด ดังนั้น กลุ่มผู้รู้ในการวิจัยครั้งนี้จึงประกอบไปด้วย คณบดี และอดีตคณบดีทั้งหมดของคณะครุศาสตร์ จำนวนทั้งสิ้น 6 ท่าน แต่เนื่องจากผู้รู้ 2 ท่านไม่สามารถให้การสัมภาษณ์ได้ และแนะนำอาจารย์อาวุโสเป็นตัวแทนอีก 1 ท่าน ฉะนั้น ในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ จึงประกอบไปด้วยผู้รู้จำนวน 5 ท่าน คือ

1. ศาสตราจารย์ สุนน อมรวิวัฒน์
2. ศาสตราจารย์ ดร. ภิญโญ สาธร
3. ศาสตราจารย์ อำไพ สุจริตกุล
4. รองศาสตราจารย์ ดร. ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา
5. รองศาสตราจารย์ ดร. อนันต์ อัดชู

ในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือในการสัมภาษณ์เพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับอนาคตภาพ ของคณะครุศาสตร์ ในปีพ.ศ. 2545 โดยการสัมภาษณ์ถึงแนวโน้มต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น แล้วนำแนวโน้มดังกล่าวมาเป็นปัจจัยทั้งในการมองอนาคตภาพ ในการสัมภาษณ์ จะเริ่มจากอนาคตภาพทางบวก อนาคตภาพทางลบ และอนาคตภาพที่จะเกิดได้มากที่สุด และมีการใช้วิธีสรุปรวบยอดไปประเด็นสำคัญตลอดเวลา

## 2. เครื่องมือ

เป็นแบบสัมภาษณ์ โดยวิธีการสัมภาษณ์ตามระเบียบวิธีการสัมภาษณ์ของเทคนิค EFR ซึ่งไม่มีการกำหนดรูปแบบการสัมภาษณ์แน่นอนตายตัว กรอบการสัมภาษณ์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จึงเป็นเพียงโครงสร้างหนึ่งของผู้สัมภาษณ์ที่สามารถจะเพิ่มเติมได้ตลอดเวลาการเก็บข้อมูล และด้วยเหตุที่ว่า การสร้างกรอบการสัมภาษณ์ข้างต้นนั้น ผู้วิจัยได้ ศึกษาค้นคว้า แนวคิด ทฤษฎี ตลอดจน พัฒนาการ ของคณะครุศาสตร์ จากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ อนาคตภาพของ คณะครุศาสตร์ ทำให้ได้กรอบการสัมภาษณ์ครั้งนี้ครอบคลุมเนื้อหามากขึ้น หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ตั้งคำถามจำแนกตามหัวข้อเรื่อง ซึ่งมีพื้นฐานการแบ่งตามประเภทของ ภารกิจหลัก 4 ประการ คือ การผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม แล้วนำไปทดลอง สัมภาษณ์ กับอาจารย์คณะครุศาสตร์ จำนวน 2 ท่าน พร้อมกับนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขแบบ สัมภาษณ์ ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

จากวิธีการที่ได้มาซึ่งกรอบการสัมภาษณ์ และการทดลองสัมภาษณ์ดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัย มีมั่นใจว่าแบบสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการครั้งนี้ มีความเหมาะสมและครอบคลุมอนาคตภาพของ คณะครุศาสตร์ มากพอที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

## 3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยผู้วิจัยทำการชี้แจงรายละเอียดของการวิจัยกับผู้รู้ทุกท่านด้วยตนเอง พร้อมทั้งขอทราบความสมัครใจในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการวิจัยเรื่องนี้ จากผู้รู้ทั้งหมด 5 ท่าน ดังกล่าวข้างต้น หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เกี่ยวกับอนาคตภาพของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภายในปี พ.ศ. 2545 โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่เตรียมไว้เป็นแนวทางในการ สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างตามวันและเวลาที่ผู้รู้แต่ละคนและผู้วิจัย ได้นัดหมายกันไว้

จากกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลตามระเบียบวิธีของเทคนิค EFR นี้ นอกจากจะใช้ แบบสัมภาษณ์ที่นี้คุณภาพดังกล่าวแล้ว การใช้วิธี Cumulative Summarization ทำให้มั่นใจได้ ว่าข้อมูลที่ได้จากการใช้เทคนิค EFR ในครั้งนี้มีคุณภาพ ครอบคลุม และมีความตรงตามความคิด เห็นของผู้ให้สัมภาษณ์อย่างแท้จริง

## 4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เนื้อเรื่องจากแนวโน้มน่าต่างๆที่ได้จากการสัมภาษณ์ แล้วนำมาสร้างเป็นแนวสอบถามปลายเปิด เกี่ยวกับอนาคตภาพของคณะครุศาสตร์ ในปี พ.ศ.

2545 เพื่อให้ผู้รู้แสดงความคิดเห็น (ดังตัวอย่างในภาคผนวก)

## ข. การวิจัยอนาคต

### 1. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างการวิจัย โดยอาศัยแนวความคิดเชิงระบบที่มีความเชื่อว่า การที่จะบริหาร หรือ ผนวกกิจการได้ให้ได้ผลดีนั้น จำเป็นที่ผู้บริหารและบุคคลในทุกระบบของสถาบันจะต้องร่วมมือกันทำ นอกจากนี้บุคคลในวงการย่อมมีความเชี่ยวชาญในสาขาของตน และทุกคนต่างก็มีส่วนร่วมในการบริหาร และการพัฒนาสังคมของตนทั้งสิ้น สังคมของเขาจะพัฒนาไปอย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าแต่ละคนในวงการช่วยกันเสริมสร้างในส่วนที่เขาทำได้อย่างเต็มที่ (จุมพล พูลภัทรชีวิน 2528) ดังนั้น กลุ่มผู้รู้ในการวิจัยครั้งนี้จึงประกอบไปด้วย ผู้บริหาร ผู้ประกอบการ และนักวิชาการของคณะครุศาสตร์ ประกอบกับการวิจัยครั้งนี้ ต้องการจะศึกษาอนาคตภาพของคณะครุศาสตร์แต่ละด้านในเนววลิก ดังนั้น ผู้บริหารและนักวิชาการของคณะครุศาสตร์ ที่มีประสบการณ์การสอนมาเป็นเวลานานพอควร จึงเป็นกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมที่สุด ขั้นตอนการเลือกกลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงอนาคต จึงดำเนินการตามลำดับชั้น ดังนี้

1.1 กำหนดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มผู้รู้ที่มีคุณสมบัติดังนี้

1.1.1 มีวุฒิทางการศึกษาตั้งแต่ปริญญาโททางการศึกษาขึ้นไป

1.1.2 มีประสบการณ์ในการทำงานด้านบริหารในคณะกรรมการประจำคณะครุศาสตร์อย่างน้อย 1 สมัย

หรือ 1.1.3 เคยดำรงตำแหน่ง หรือ ดำรงตำแหน่งผู้บริหารระดับคณบดี รองคณบดี หัวหน้าภาค หรือ เทียบเท่า อย่างน้อย 1 สมัย

1.1.4 มีประสบการณ์การสอนทั้งระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษา มาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี

1.2 ผู้วิจัยเลือกผู้รู้ ที่มีคุณสมบัติดังกล่าว จำนวน 10 ท่าน (ดังรายละเอียด ในภาคผนวก) แล้วติดต่อขอความร่วมมือในการเสนอรายชื่อผู้รู้เกี่ยวกับคณะครุศาสตร์ คนอื่นๆ ตามเกณฑ์ข้างต้น จำนวนมากที่สุด

1.3 ผู้วิจัยทำรายชื่อผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อ มาจัดเรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย แล้วคัดเลือกผู้รู้ที่ได้รับการเสนอชื่อ ซ้ำกันด้วยความถี่ตั้งแต่ 3 ขึ้นไป ทำให้ได้รายชื่อ

ผู้รู้ทั้งสิ้น 20 ท่าน แต่ทั้งนี้ผู้รู้ที่ยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัยทั้งสิ้น 20 ท่าน รวมกับผู้รู้ในรอบ การสัมภาษณ์ อีก 5 ท่าน ทำให้จำนวนผู้รู้ทั้งสิ้น 20 ท่าน (ดังมีรายนามในภาคผนวก) ซึ่ง จำแนกตามหน่วยงาน ได้ดังนี้

ตารางที่ 39 จำนวนผู้รู้ จำแนกตามหน่วยงาน

ผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงาน	จำนวน
ภาควิชาศิลปศึกษา	1
ภาควิชาวิจัยการศึกษา	3
ภาควิชาจิตวิทยา	1
ภาควิชาสารัตถศึกษา	3
ภาควิชาอุดมศึกษา	3
ภาควิชาพยาบาลศึกษา	1
ภาควิชาบริหารการศึกษา	1
ภาควิชาประถมศึกษา	2
ภาควิชามัธยมศึกษา	2
ภาควิชาพลศึกษา	2
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต	1

## 2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยขนาดครั้งนี้ เป็น เครื่องมือการวิจัยตามเทคนิค เดลฟาย ประกอบด้วยแบบถามผู้รู้จำนวน 3 รอบ โดยรอบที่ 1 เป็นแบบถามปลายเปิดที่ ได้จากการสัมภาษณ์ เพื่อให้ผู้รู้ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับอนาคตภาพของคณะครุศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2545 หลังจากนั้นผู้วิจัยนำคำตอบจากแบบถามรอบที่ 1 มาจัดอันดับและตัดความซ้ำซ้อนของ ข้อความ แล้วสร้างแบบถามรอบที่ 2 ซึ่งเป็นมาตราประเมิน 5 สเกล เพื่อให้ผู้รู้ได้ให้น้ำหนักความ สำคัญของแต่ละข้อความ หลังจากนั้นจึงนำมาวิเคราะห์และเสนอค่าสถิติของข้อความต่างๆ แล้ว ส่งกลับไปเป็นรอบที่ 3 เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาทบทวน หรือ เปลี่ยนแปลงคำตอบที่ไม่ได้อยู่ ในขอบเขตของพิสัยควอไทล์

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือดังนี้

ขั้นที่ 1. ผู้วิจัยนำข้อมูลในอดีตเกี่ยวกับพัฒนาการของคณะครุศาสตร์ เสนอให้ผู้รู้ ในรูปของแบบถามปลายเปิด

ขั้นที่ 2. เป็นแบบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลรอบที่ 2 ผู้วิจัยรวบรวมความคิดเห็นจากแบบถามปลายเปิดในรอบแรก มาสร้างเป็นแบบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับอนาคตภาพของคณะครุศาสตร์ ในปีพ.ศ. 2545 แบบมาตราส่วนประมาณค่าให้ผู้รู้แต่ละคนตอบ ลักษณะของแบบถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า ที่แบ่งการตอบของแต่ละข้อกระทงออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ประเภทอนาคตภาพ แบ่งออกเป็น 2 ช่วงคือ อนาคตภาพทางบวก และ อนาคตภาพทางลบ

ส่วนที่ 2 ลำดับความเป็นไปได้ แบ่งเป็น 5 ลำดับ ซึ่งมีความหมายตามลำดับ คือข้อกระทงดังกล่าวมีความเป็นไปได้ มากที่สุด มากปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ขั้นที่ 3 แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลรอบที่ 3 ของการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ใช้ข้อความ และวิธีการตอบเช่นเดียวกับแบบถามรอบที่ 2 และมีการแสดงค่าความถี่ ค่ามัธยฐาน ค่ามัธยระหว่างควอไทล์ และตำแหน่งที่ผู้รู้แต่ละท่านตอบในแบบถามรอบที่ 2 ไว้ในแบบถามรอบนี้ด้วย

### 3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยได้ขอจดหมายนำจากบัณฑิตวิทยาลัย ไปให้ผู้รู้แต่ละท่าน เพื่อขอความร่วมมือในการวิจัย โดยแจ้งวัตถุประสงค์และรายละเอียดของการวิจัย พร้อมทั้งขอทราบความสมัครใจในการตอบคำถามตามวิธีการของเทคนิคเดลฟาย จากผู้รู้ จำนวน 25 ท่าน ปรากฏว่ามีผู้รู้ยินยอมตอบแบบถามจำนวน 20 ท่าน (รายนามในภาคผนวก)

3.2 นำแบบถามปลายเปิดไปให้ผู้รู้ แสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับอนาคตภาพของคณะครุศาสตร์ ตามหัวข้อในขอบเขตของเนื้อเรื่องที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นรอบที่ 1 ผู้วิจัยรวบรวมคำถามมาได้ทั้งสิ้น 20 ฉบับ ใช้เวลาในการเก็บข้อมูลในรอบนี้ 43 วัน (ระหว่างวันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2531 ถึง 10 มกราคม พ.ศ. 2532 )

3.3 แบบสอบถามที่เป็นมาตราประเมินค่า 5 สเกล ซึ่งได้จากแบบถามปลายเปิด ไปให้ผู้รู้ ให้อันดับความสำคัญ ของแต่ละข้อความที่คิดว่าจะเป็นไปได้ ในช่วงปี พ.ศ. 2545 เป็นรอบที่ 2

ผู้วิจัยรวบรวมคำถามมาได้ทั้งสิ้น 20 ฉบับ ใช้เวลาในการเก็บข้อมูลในรอบนี้ 29 วัน (ระหว่างวันที่ 17 มกราคม ถึง 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2532 )

3.4 นำแบบสอบถามที่เป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ที่เพิ่มค่าร้อยละตำแหน่งของมัชยฐาน นิสัยระหว่างควอไทล์ รวมทั้งตำแหน่งที่ผู้รู้แต่ละคนตอบ เพื่อให้กลุ่มผู้รู้ได้พิจารณาเปลี่ยนแปลงคำตอบที่อยู่นอกเขตนิสัยระหว่างควอไทล์ และให้เหตุผลในข้อความที่ยืนยันคำตอบนอกนิสัยควอไทล์ เป็นรอบที่ 3

ผู้วิจัยรวบรวมคำถามมาได้ทั้งสิ้น 20 ฉบับ ใช้เวลาในการเก็บข้อมูลในรอบนี้ 30 วัน (ระหว่างวันที่ 20 กุมภาพันธ์ ถึง 20 มีนาคม พ.ศ. 2532 )

#### 4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากเทคนิคเดลฟาย ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติร้อยละของความถี่ ค่ามัชยฐาน ค่านิสัยระหว่างควอไทล์ จากผลการตอบแบบถามรอบสุดท้ายแล้วแปลผลแต่ละข้อกระทงตามเกณฑ์ต่อไปนี้

4.1 ร้อยละของความถี่ หาได้จากคำตอบของกลุ่มผู้รู้ทั้งหมดในช่องขนาดตภาพของแบบถาม ซึ่งแบ่งเป็นขนาดตภาพทางบวก และขนาดตภาพทางลบ แล้วแปลผลแต่ละข้อกระทงตามเกณฑ์ที่กำหนด ดังนี้

4.1.1 ขนาดตภาพทางบวกคือ ข้อกระทงที่ผู้รู้จำนวน 80% ขึ้นไป มีความเห็นว่า ข้อกระทงนั้นเป็นสิ่งที่ดี เป็นสิ่งที่พึงประสงค์

4.1.2 ขนาดตภาพทางลบคือ ข้อกระทงที่ผู้รู้จำนวน 80% ขึ้นไป มีความเห็นว่า ข้อกระทงนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ดี เป็นสิ่งที่ไม่พึงประสงค์

4.2 มัชยฐาน ค่ามัชยฐานที่หาได้จากคำตอบของกลุ่มผู้รู้ทั้งหมด แปลตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดดังนี้

4.2.1 ค่ามัชยฐานต่ำกว่า 3.50 หมายความว่า กลุ่มผู้รู้มีความเห็นว่า แนวโน้มนี้มีความเป็นไปได้ไม่สูงพอที่จะเป็นอนาคตของคณะครุศาสตร์ในปี พ.ศ. 2545 กล่าวคือ

ค่ามัชยฐานต่ำกว่า 1.50 หมายความว่า กลุ่มผู้รู้เห็นว่าแนวโน้มนี้มีความเป็นไปได้น้อยที่สุด

ค่ามัชยฐานอยู่ในช่วง 1.50-2.49 หมายความว่า กลุ่มผู้รู้เห็นว่าแนวโน้มนี้มีความเป็นไปได้น้อย

ค่ามัธยฐานอยู่ในช่วง 2.50-3.49 หมายความว่า กลุ่มผู้รู้เห็นว่าแนวโน้มมีความเป็นไปได้ปานกลาง

4.2.2 ค่ามัธยฐานสูงกว่าหรือเท่ากับ 3.50 หมายความว่า กลุ่มผู้รู้มีความเห็นว่า แนวโน้มนี้มีค่าของความเป็นไปได้สูงพอที่จะเป็นอนาคตภาพของคณะครุศาสตร์ภายในปี พ.ศ. 2545 กล่าวคือ

ค่ามัธยฐานอยู่ในช่วง 3.50-4.90 หมายความว่า กลุ่มผู้รู้เห็นว่าแนวโน้มนี้มีความเป็นไปได้มาก

ค่ามัธยฐานอยู่ในช่วง 4.50-5.00 หมายความว่า กลุ่มผู้รู้เห็นว่า แนวโน้มนี้มีความเป็นไปได้มากที่สุด

4.3 พิสัยระหว่างควอไทล์ ผู้วิจัยคำนวณหาความแตกต่างระหว่างควอไทล์ที่ 1 กับควอไทล์ที่ 3 ถ้าพิสัยระหว่างควอไทล์ที่คำนวณได้ของข้อกระทงหรือของแนวโน้มใดมีค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.5 แสดงว่า ความคิดเห็นของกลุ่มผู้รู้ในแนวโน้มนี้สอดคล้องกัน (Consensus) ถ้าพิสัยระหว่างควอไทล์ของแนวโน้มใดมีค่ามากกว่า 1.50 แสดงว่า ความคิดเห็นของกลุ่มผู้รู้ที่มีต่อแนวโน้มนั้น ไม่สอดคล้องกัน